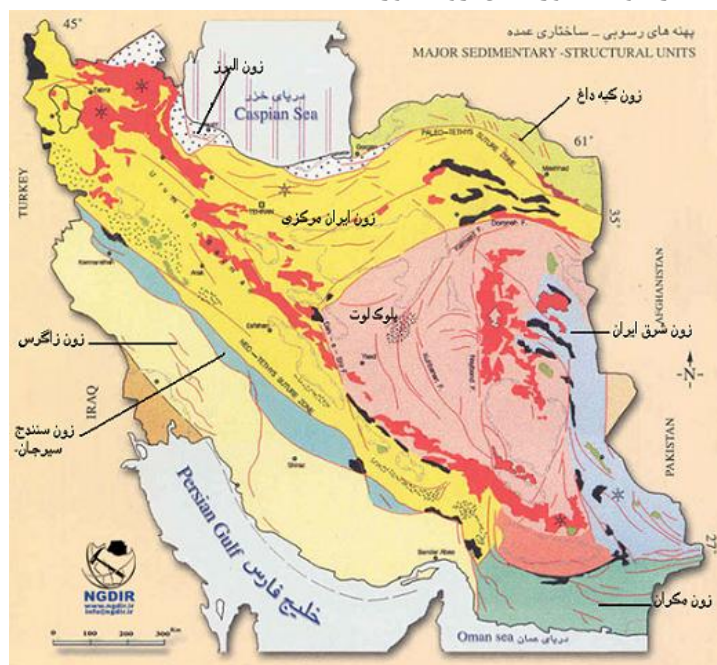

اکتشاف نفت در ایران

ویلیام ناکسی دارسی یک میلیونر استرالیایی، نخستین فردی بود که با روشهای جدید روز و دستگاههای حفاری مکانیکی در ایران به اکتشاف نفت و حفر چاه پرداخت. او ابتدا گروهی فنی را به سرپرستی زمین شناسی به نام برلز استخدام و به ایران اعزام کرد. این گروه، پس از بررسیهای زمین شناسی، گزارش رضایت بخشی داد. احتمال وجود نفت در حوالی قصرشیرین و شوشتر را زیاد و در دیگر نقاط امیدوارکننده دانست. پس از دریافت این گزارش، دارسی نماینده ای به نام ماریوت را در سال ۱۹۰۱ به دربار ایران فرستاد ماریوت امتیاز اکتشاف و استخراج نفت در تمام ایران، بجز پنج ایالات شمالی را از مظفرالدین شاه گرفت. چند ماه پس از امضای قرار داد، حفاری اولین چاه در محلی به نام چپاسرخ یا چاه سرخ، در شمال غرب قصرشیرین آغاز شد. کار حفاری به علت نبود راه و ناامنی به کندی پیش می رفت تا آنکه در تابستان ۱۹۰۳ در عمق ۵۰۷ متری به گاز و کمی نفت رسید. چاه دوم هم در همین ناحیه در عمقی مشابه به نفت رسید. بهره دهی این چاه در حدود ۱۷۵ بشکه در روز بود. دارسی با ارزیابی نتایج دریافت اگر در ناحیه چپاسرخ نفتی بیش از این مقدار هم بیاید به علت دوری از دریا و نبود امکان حمل به بازار مصرف، سودی عاید او نخواهد شد. ناحیه را ترک کرد و به خوزستان روی آورد.

منطقه چپاسرخ در مرزبندیهای بعدی به دولت عثمانی واگذار شد و اکنون چپاسرخ یک میدان نفتی کوچکی در عراق است.

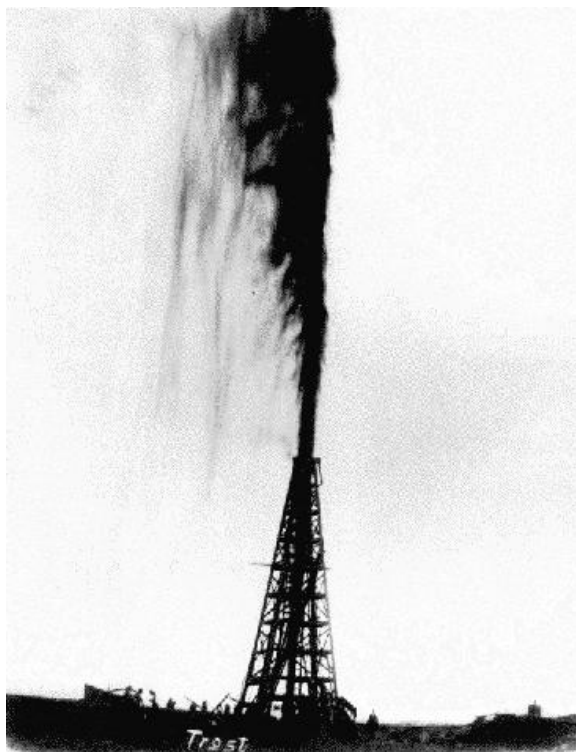
در منطقه خوزستان اولین و دومین چاه حفر شده شرکت، خشک بودند. در نیمه اول سال ۱۹۰۸ سرمایه شرکت روبه پایان بود و هنوز نفتی کشف نشده بود. روسای شرکت به مسئول عملیات که مهندسی به نام دینولدز بود: دستور توقف عملیات را می دهد. ولی او که در محل وضع را بهتر ارزیابی کرده بود چند روزی از اجرای دستور توقف خودداری نمود و به حفاری ادامه می دهد. در روز پنجم خرداد ۱۲۸۷ شمسی (۱۹۰۸ م) مته حفاری به لایه نفت دار برخورد و نفت با فشار از چاه فوران نمود. عمق چاه ۳۶۰ متر بود. دومین چاه که ده روز بعد به نفت رسید ۳۰۷ متر عمق داشت با به نفت رسیدن این دو چاه وجود نفت به مقدار زیاد در ایران به اثبات رسید. پس از کشف نفت در ایران در سال ۱۹۰۹ شرکت سابق نفت ایران و انگلیسی تشکیل شد.

از سال ۱۹۰۸ تا سال ۱۹۲۸ تمام نفت تولیدی ایران از میدان نفتی مسجدسلیمان استخراج شد. در این سال میدان نفتی هفتکل، در سال ۱۹۳۰ میدان نفتی گچساران، در سال ۱۹۳۶ میدان نفتی آغاچاری و در سال ۱۹۳۸ میدان های نفتی لالی و نفت سفید کشف گردید. میدان نفت خانه را در عراق، در سال ۱۹۲۷ شرکت نفت انگلیسی و عراق کشف کرد. نیمی از این میدان در خاک ایران قرار دارد که اکنون نفت شهر نامیده می شود. با کشف این هفت میدان نفتی حوزه مورد قرار داد شرکت نفت سابق ایران وانگلیس به صورت یکی از مناطق مهم نفتی جهان درآمد.

در سال ۱۳۲۹ با ملی شدن صنعت نفت از شرکت نفت ایران و انگلیس خلع ید به عمل آمد. پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ و عقد قرارداد با کنسرسیومی که از چندین شرکت بزرگ نفتی تشکیل شده بود عملیات اکتشافی گسترده ای در دو دهه ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ در حوضه رسوبی زاگرس انجام شد و تعداد میدان های نفتی بزرگ و کوچک که در این حوضه و در خشکی کشف شده بود به پنجاه میدان رسید.

اکتشاف نفت در خلیج فارس در اواخر دهه ۱۹۵۰ آغاز گردید و اولین میدان نفتی بهرگانسر در سال ۱۹۶۰ کشف گردید. در دهه ۱۹۶۰ بیش از ده میدان نفتی در بخش ایرانی خلیج فارس کشف گردد. این دهه از نظر تعداد میدانهای نفتی کشف شده در خشکی و دریا در ایران دهه منحصر به فردی است. در سال ۱۳۰۵ سه مهندس روسی در خارج از حوضه قرار داد شرکت سابق نفت ایران وانگلیس در خوریان سمنان اقدام به حفر چاه نمودند. چاه حفر شده در خوریان شایع شد که به نفت رسیده است ولی واقعیت این بود که در عمق صدمتری چاه به آبی مخلوط با مقدار کمی نفت برخورد کرده بود.

در سال ۱۳۰۸ چند زمین شناس خارجی توسط شرکت تحقیقات ایران و فرانسه به نواحی مازندران و سمنان اعزام و مطالعاتی انجام دادند و پس از حفر دو حلقه چاه کم عمق در مشرق بابل سر که نتیجه ای به بار نیاورد، شرکت، منحل و کارشناسانش در سال ۱۳۱۰ ایران را ترک کردند.

در سال ۱۳۱۴ هنگام حفر قنات در جنوب قم آثاری از مواد نفتی در روی آب قنات دیده شد. دولت وقت پس از اطلاع واحدی به نام اداره مهندسی اکتشافی در وزارت دارایی تاسیس نمود که وظیفه آن اکتشاف نفت در نواحی مرکزی و شمالی کشور بود. این واحد با استخدام چند کارشناس آلمانی و خرید دو دستگاه حفاری ضربه ای و دورانی، عملیات

را درنواح قم و مازندران آغاز کرد، دو حلقه چاه درخشت سرو دوحلقه چاه نزدیک به کوه نمک حفرشد. حفاری ها نتیجه ای به بار نیاورد و در سال ۱۳۱۸ متوقف شد .

در سال ۱۳۲۷ دولت ایران برای انجام اکتشاف درخارج از حوضه قراردادشرکت نفت سابق ایران وانگلیس، شرکت سهامی نفت ایران را تشکیل داد. این شرکت از سال ۱۳۲۸ عملیات اکتشافی را با استخدام زمین شناسان سوئیسی و مهندسین معدن ایرانی آغاز ودر سال ۱۳۳۵ درتاقدیسی البرز درناحیه قم نفت قابل ملاحظه ای کشف نمود. درسال ۱۳۳۷ میدان گازی سراجه در شرق قم کشف شد. پس از ملی شدن صنعت نفت وتشکیل شرکت ملی نفت ایران، شرکت ایران نفت در سال ۱۳۳۹ به آن پیوست و به فعالیت اکتشافی درخارج از حوضه قرارداد باکنرسیوم سابق با نام امور اکتشاف واستخراج ادامه داد. در سال ۱۳۴۵ این شرکت در دشت مغان آذربایجان و درسال ۱۳۴۶ درگران به ترتیب نفت وگاز کشف کرد. بهره برداری از نفت دشت مغان به علت تراوایی بسیار کم سنگ مخزن اقتصادی نیست. گاز کشف شده در گران نیز به علت بهره دهی کم چاه که در حدود پنج میلیون پای مکعب درروز است اقتصادی تشخیص داده نشده است .

اموراکتشاف واستخراج شرکت ملی نفت ایران در سال ۱۳۴۷ میدان عظیم گازی خانگیران و در سال ۱۳۶۰ میدان گازی گنبدلی را به ترتیب در غرب و جنوب شهر سرخس کشف کرد .

موضوعات مرتبط با عنوان

- پهنه های زمین شناسی ایران
- نفت خام
- تکنیک حفاری
- سنگ مخزن
- گاز طبیعی
- تاکدیس

<http://danesh.roshd.ir/mavara/mavara-pagehistory.php?page=ایران+در+اکتشاف+نفت&diff=1&SSOReturnPage=Check&Rand=0>